

Virginia Woolf'un Romanlarında Gastronomi: Yemek Kültürü ve Anlamların İnşası

Emre TURAN*

Öz

Çalışmanın Amacı: Virginia Woolf, edebiyat dünyasının en önde gelen modernist yazarlarından biri olarak kabul edilmektedir. Kendisinin eserlerinde, insan deneyimi sıkça işlenirken, bu işlemeyi çoğu zaman günlük yaşamın ayrıntılarına odaklanarak yapmaktadır. Woolf'un eserlerinde günlük yaşamın ayrıntılardan biri de yemek kültürü ve dolayısıyla çoğu disiplini içerisinde bulunduran "gastronomi" kavramıdır. Woolf, eserlerini yazarken yemek sahnelerini, betimlemeleri, karakterlerin yaşam tarzlarını, birebir ilişkilerini ve toplumsal dinamikleri derinlemesine kullanmaktadır. Bu çalışmanın amacı Virginia Woolf'un eserlerinde gastronomik unsurların nasıl kullanıldığını inceleyip yazarın edebi tarzının ve temalarının daha derin anlayışını sunmaktır. Virginia Woolf'un eserlerindeki gastronomik unsurların edebi ve kültürel önemini anlamak amacıyla Woolf'un 9 romanı içinden Mrs. Dalloway, Deniz Feneri ve Perde Arası adlı eserlerindeki yemek sahneleri, gastronomi anlatıları ve beslenme motifleri incelenmiştir.

Yöntem: Virginia Woolf'un eserlerindeki gastronomik unsurların edebi ve kültürel önemini incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Literatür taraması yapılarak Mrs. Dalloway, Deniz Feneri, Perde Arası gibi romanlarda yemek sahneleri ve beslenme motifleri belirlenmiş, gastronomiye dair izler bulunan eserler detaylı metin analiziyle incelenmiştir. Çalışma, Woolf'un yemek anlatımlarını anekdotlarla destekleyerek güçlendirmiş ve belirlenen metin parçaları tematik analiz teknikleriyle değerlendirilmiştir.

Bulgular: Bu çalışmada elde edilen bulgular, Virginia Woolf'un eserlerinde gastronomik unsurların tek başına beslenme pratiği olmaktan uzak; toplumsal yapı, bireysel kimlik ve duygusal dinamiklerin bir aracı olduğunu göstermektedir. Deniz Feneri, Mrs. Dalloway ve Perde Arası gibi romanlarında yemek sahneleri, karakterlerin ruh hâlini, sınıfsal farklılıkları ve toplumsal eleştiriyi yansıtan önemli anlatı araçları olarak işlev görmektedir. Woolf'un yemek sahneleri, bireyler arasındaki ilişkileri güçlendiren veya ayrımları vurgulayan semboller olarak kullanılmış; modernist edebiyatın bilinç akışı tekniğiyle birleşerek karakterlerin iç dünyasını açığa çıkarmıştır.

Sonuç: Virginia Woolf'un eserlerinde gastronomik unsurlar yan tema olarak görülsede gastronomi; toplumsal eleştiri, karakter gelişimi ve anlam inşasında önemli rol oynamaktadır. Woolf'un Deniz Feneri, Mrs. Dalloway ve Perde Arası gibi romanlarında yemek sahneleri, bireysel kimliklerin ve toplumsal dinamiklerin yansıtılmasında etkili anlatı unsuru olarak kullanılmıştır.

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş/Received: 16.03.2025 **Kabul/Accepted:** 29.06.2025

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, İstanbul, Türkiye. E-posta: emrefb509@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0009-0006-2386-9173>

Anahtar Kelimeler: Virginia Woolf, Gastronomi, Yemek, Edebiyat, Modernizm

Gastronomy in Virginia Woolf's Novels: Food Culture and the Construction of Meaning

Öz

The Purpose of Study: Virginia Woolf is considered one of the leading modernist writers in the literary world. In her works, the human experience is frequently explored, often through a focus on the details of daily life. One of these details in Woolf's works is food culture, which is closely linked to the multidisciplinary concept of "gastronomy." While writing her works, Woolf extensively employs food scenes, descriptions, characters' lifestyles, interpersonal relationships, and social dynamics. The aim of this study is to examine how gastronomic elements are used in Woolf's works and to provide a deeper understanding of her literary style and themes.

Literature Review: To explore the literary and cultural significance of gastronomic elements in Virginia Woolf's works, three novels—Mrs. Dalloway, Deniz Feneri, and Perde Arası—were selected from a corpus of nine novels. The study analyzes food scenes, gastronomic narratives, and motifs of nourishment within these works.

Method: A qualitative research approach was employed to examine the literary and cultural significance of gastronomic elements in Woolf's works. A literature review was conducted, and food scenes and nourishment motifs in Mrs. Dalloway, Deniz Feneri, and Perde Arası were identified. The novels containing traces of gastronomy were subjected to detailed textual analysis. Woolf's food narratives were reinforced with anecdotes, and selected textual passages were analyzed using thematic analysis techniques.

Results: The findings of this study indicate that gastronomic elements in Virginia Woolf's works are far from being merely representations of nourishment; rather, they function as instruments of social structure, individual identity, and emotional dynamics. In novels such as *To The Lighthouse*, *Mrs. Dalloway*, and *Between the Acts*, food scenes serve as significant narrative tools that reflect characters' psychological states, class differences, and social critique. Woolf's food scenes act as symbols that either strengthen relationships between individuals or highlight distinctions between them. Additionally, they integrate with the modernist stream-of-consciousness technique to reveal characters' inner worlds.

Conclusion: Although gastronomic elements in Virginia Woolf's works may initially appear as secondary themes, they play a crucial role in social critique, character development, and the construction of meaning. In *Deniz Feneri*, *Mrs. Dalloway*, and *Perde Arası*, food scenes function as powerful narrative devices that reflect individual identities and social structures. The study demonstrates that motifs of food and nourishment serve to highlight sensory experience, class distinctions, and gender roles within the context of modernist literature.

Keywords: Virginia Woolf, Gastronomi, Food, Literature, Modernism

1. Giriş

Virginia Woolf'un 1941'deki ölümü, parlak bir romancı, denemeci ve edebi eleştirmen olarak kariyerinin sonunu işaret eder. En çok sekiz romanı ile bilinen Woolf, aynı zamanda birçok deneme kitabı da yazıp yayınlamıştır. Ayrıca yetişkin yaşamının büyük bir kısmı boyunca günlük tutup bunlardan alıntıları da 1953'te eserleştirmiştir. En iyi eserleri arasında kabul edilen *Mrs. Dalloway* ve *Deniz Feneri* adlı romanlarını 1920'lerde yazmıştır. Son on yılı, Woolf'un sanatsal yaşamının en önemli dönemi olarak kabul edilmektedir (Garrett, 1991).

Virginia Woolf, modernist toplumun gördüğü kültürü en iyi şekilde ifade edebilen, tüm alanlarda yeniliğin cesur bir savunucusu olarak bilinmektedir. Nitekim her şeyden önce ve daha fazla doymak bilmeyen bir okuyucudur. Woolf için doymak bilmeyen bir şekilde okumak sadece kitaplarla değil; yüz ifadeleri, ilişkiler, mimikler, jestler, sahneler ve manzaralarla da ilgili olmak demektir. Onun için Londra sokaklarında dolaşmak, şehrin en küçük ayrıntılarını izlenimler şeklinde emebileceği bir maceradır, ki bunları daha sonra yazıya dökmüştür. Kendisi çok dikkatli bir gözlemci olarak en küçük ayrıntılarını izlenimler şeklinde alıp özellikle de başkarakterlerine, başkahramanlarına yansıtmaktadır. Hayata dair yaşadıklarının arkasında gizlenen tüm deneyimler (gastronomik deneyimler de dahil) yazılarına ve üslubuna yansımaktadır. Öykülerini yazarken Woolf okuma iştahını, normal hayatındaki yeme-içme alışkanlıklarına bağlı olarak doyumsuzluk seviyesiyle, tat, koku ve görü sinestezi ile şekillendirmiştir (Bădulescu, 2022).

Tigner ve Carruth'a göre özellikle *Deniz Feneri* eseri, 'önemli bir yemeğe doğru ilerleyen anlatı izleri takip ettiğini' göstermektedir (Tigner ve Carruth 2018: 122). Woolf, resimleştirme yani okuyucunun zihninde canlandırma ile ünlü olsa da en iyi eserlerinde görme duyusundan daha fazlasını okuyucuda uyandırabilmektedir. Kendisi kurgu sanatında olgunlaşmaya başladıkça gastronomiye dair öğelerden yararlanarak yemekleri ve öğünleri tanımlamaktan açıkça keyif almaktadır. Bu da doğrudan anlatmak istediği kurgunun amacına hizmet etmektedir. Çünkü yeme-içme imgeleri (kısaca gastronomi imgeleri), en etkileyici şekilde, onun başlıca romanlarında temaları pekiştirmektedir (Blodgett, 1997).

Gastronomi tek başına yemek yapmayı ve tüketimi ya da servis etmeyi ifade eden bir kavram değildir. Gastronomi; sanat, tarih, antropoloji, kültür, psikoloji, sosyoloji, sanat tarihi gibi pek çok disiplini içerisine almaktadır. Gastronomi bir nevi yemeğin felsefesidir (Çakır & Şengül & Parmaksızoğlu, 2020). Edebiyat da felsefeden beslenmektedir. Edebiyatın bir diğer özelliği de duyguları aktarırken yazarın (çoğu zaman) felsefi düşüncesini de aktarılmasında kilit rol alabilmesidir (Öktem, 2010). Edebiyat ve gastronomi ile cinsiyet, etnik köken gibi kavramlar başta olmak üzere yemeğe dair tutumlar, kaygılar ya da içinde bulunulan kültür, tarih, din gibi ilişkiler fark edilmektedir (Fitzpatrick, 2013).

2. Yöntem

Nitel araştırma, belirli bir fenomenin derinlemesine anlaşılmasına ve açıklanmasına odaklanmaktadır (Semerci, 2013). Virginia Woolf'un eserlerindeki gastronomiye ve anlam oluşturmaya dair unsurları incelemek bir nitel araştırma modeli oluşturulmuştur. Virginia Woolf'un şimdiye kadar kaleme aldığı, *Dışa Yolculuk (1915)*, *Gece ve Gündüz (1919)*, *Jacob'un Odası (1922)*, *Mrs Dalloway (1925)*, *Deniz Feneri (1927)*, *Orlando: Bir Yaşam Öyküsü (1928)*, *Dalgalar (1931)*, *Yıllar (1937)*, *Perde Arası (1941)* adlı romanları literatür taraması yapıp romanlar okunarak bunların içinde gastronominin izleri aranmıştır. Bu romanların arasından gastronomiye dair iz bulunanlar çalışmaya dahil edilmiş ve detaylı olarak metin analizi yapılmıştır. Woolf'un romanlarındaki yemek anlatılarından anektodlarla çalışma kuvvetlendirilmiştir. Eserlerdeki gastronomi ile doğrudan ilgili olan alıntılara çalışmada yer verilmiştir. Belirlenen metin parçaları, tematik analiz teknikleri kullanılarak incelenmiş olup yemek ve beslenme ile ilgili motifler, karakter gelişimi, toplumsal dinamikler ve diğer temalarla ilişkilendirilmiştir. Araştırmanın bulguları ve yorumlarına dayanarak da Virginia Woolf'un eserlerindeki gastronomik unsurların edebi ve kültürel önemi üzerine bulgular çıkarılmıştır.

3. Bulgular

Çalışma kapsamında Woolf'un yazdığı 9 roman detaylı şekilde incelendikten sonra **Deniz Feneri, (1927)**, **Mrs. Dalloway (1925)** ve **Perde Arası (1939)** adlı eserlerinde gastronomi anlatılarına rastlanmıştır. Literatür taraması ve tematik analiz teknikleri kullanılarak bu eserlerdeki yemek sahneleri, beslenme ile ilgili motifler, karakter gelişimi, toplumsal dinamikler ve modernist edebiyat bağlamında gastronominin işlevi üzerine yoğunlaşmıştır. Eserlerde yemek kültürü ve gastronomi ile ilgili unsurların, tek başına fiziksel bir ihtiyaçtan ibaret olmadığı; aksine, karakterler arası ilişkileri şekillendiren, toplumsal sınıf farklılıklarını yansıtan ve bireylerin psikolojisine dair ipuçları veren çok katmanlı anlatı araçları olduğu tespit edilmiştir. Woolf'un eserlerindeki yemek sahneleri modernizmin de etkisi ile anlatının genel temasına katkıda bulunan, karakterlerin duygusal durumlarını açığa çıkaran ve toplumsal eleştiri aracı olarak işlev gören sahneler olarak görülmektedir. Bulgulara bağlı olarak 3 romanındaki gastronomik unsurlar modernizmle pekiştirilerek detaylandırılmış ve incelenmiştir.

Virginia Woolf'un Üç Romanındaki Gastronomik Unsurlar ve Modernizmin Etkisi

Antik çağda, Yunan ve Roma'nın edebi yazarları kendilerini, kelimelerle hazırlanmış ziyafetler sunan aşçılar ya da okuyuculara bu sözcükleri servis eden kişiler olarak görürdü. Bir metnin içindeki 'beden' ve 'süslemeler' ise yemek yapımında kullanılan temel malzemeler ya da baharatlar gibi düşünülürdü. Metnin özü ve süsleyici öğeleri yemekle benzer şekilde işlev görebildiği söylenmektedir. Bu bağlamda edebiyat tadılabilir, örnek alınabilir veya tüketilebilir (Hoff, 1995).

19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında ise insan yaşamının belirli yönleri ana akım edebi arenanın dışında kalmaya başlarken, edebi modernizmin ortaya çıkmasıyla bu eğilimden radikal bir ayrılık olmuştur. Modernist yazarlar, hümanizm kavramını farklı şekilde yeniden tanıtmaya çalıştılar. Sonuç olarak, modernizm altında, edebiyat insan duyularının kutlamasını yaşamıştır; gastronomi, oburluk, doğum ve hatta dışkılama gibi konular modernist yazarlar tarafından ciddi bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. *Virginia Woolf*, *James Joyce*, *Hemingway* ve *Katherine Mansfield* gibi yazarlar, estetik değerlerin yanı sıra karakterizasyon gibi açığa çıkarma amaçları için modernist tasvirler için son akımı ele almıştır. Modernizm'de, yiyecek ve yemeğin etkileyici modernist tasvirlerinin temelinde, duyuların kendi başlarına insan işlerinde inkar edilemez bir etkiye sahiptir (Abraham, 2021).

Çoğu modernist eserde gastronomi; eylem, çarpışma ve kopma, eşik ihlali, ötekiyle yüzleşme, alışılmış nesnenin içselleştirilerek kendinden geçmiş zevk ve güce çevrilmesi olarak görülmektedir (Cassarino, 2014). Roman, gastronomi ile ilgilendiğinde pek çok sembol ve işaretler anlatının zenginliğe zenginlik katmaktadır. Kendi imgelemelerinin ve anlamlarının sistemini, çeşitli şekillerde kodlanmış şekilde yazılarda göstermektedir. Romanın gastronomi ile uğraşma şeklinin en doğrudan ve etkili yolu taklit edici olandır. Aslında taklit veya gerçeklik, edebiyatın son derece önemli ve zengin bir akımı ve kavramıdır. Homeros'dan Virginia Woolf'a uzanan süreçte özellikle on dokuzuncu yüzyıl Fransız ve İngiliz romanı, türün genelinde baskın olan gerçekçilik fikrine katkıda bulunmuştur, ki bu da okuyucuları gerçekçilikten neredeyse unutturmuştur (Biasin, 2017.)

Gastronomi ve modernizm arasındaki ilişkilendirmeler, Virginia Woolf'un *Deniz Feneri* (1927) ve *Perde Arası* (1939) romanlarında sıklıkla görülmektedir. Woolf'un romanları, modernist kurguyla ilişkilendirilen akış bilinci teknikleriyle doludur. Bu noktada gastronomi kendini gustatif tatların sanatsal yeniliği şekillendirmesi ile ortaya koymaktadır (Coghlan, 2020). Edebiyatta modernist tutumu gastronomiyle anlatan nesnelerin yeme içme ve kurgunun dünyasını şekillendirme kapasitesinden yararlanan Woolf, taklitçi sembolik değişimi ise *Mrs. Dalloway* (1925) eserinde kullanmaktadır. Romanlarında gastronomi özellikle sosyal statüyle bağlantılı olup okuyucunun zihninde yeni işlevler ve anlamlar yaratmaktadır (Gladwin, 2019).

Virginia Woolf'u bir gastronomi uzmanı olarak hayal etmek ise oldukça güçtür. Çünkü Woolf, onaylanan yazar imajı olan zeki, düşünceli, depresyona yatkın, anoreksiya ile mücadele eden entelektüel bir figürdür. Bu yüzden onun edebi başarılarına odaklanılırken yemek gibi somut ve ihtiyaç olan konu göz ardı edilmektedir. Ayrıca Woolf'un çocukluğuna bakıldığında mutfaktan oldukça uzak olduğu da görülmektedir. Aslında bunun arkasında bir yasak bulunmaktadır. Julia ve Leslie Stephen'in kendi çocuklarıyla ve önceki evliliklerinden doğan çocuklarıyla birlikte yaşadıkları evde, mutfak sıkı bir şekilde yasaklanmış, girilmesi yasak bölgedir. Fakat Woolf, gastronomiye o kadar da uzak biri değildir. Yetişkinlerin yaşamlarını ve ruh halini zekâyla gözlemleyen birlikte büyüdüğü kardeşleriyle hazırladıkları Hyde Park Kapısı Haberleri adlı

bir ev gazetesinden Virginia'nın tatlıları, kirazları ve çilekli dondurmaya sevdiği öğrenilir. Öyle ki, bu anlatılarda yemekler, kırmızı bir keçe perdesi ile gizlenmiş kapıdan gelir, bu noktada hizmet eden kişi görünür ve hemen kaybolur. Gizli ve ürpertici bir aşçının varlığı da anlatılır (Orestano & Vickers, 2017).

Virginia Woolf için daha o zamanlardan yemeği düşünmek bir yaşam biçimi haline gelmiştir, hatta edebi girişimleri de yemek düşünmesini teşvik etmiştir (Gilbert, 2014). Çocukluğundan itibaren yazdığı karakterlere bu şekilde farklı boyutlar kazandıran Woolf'un kurgusal karakterleri asla tek boyutlu değildir. Onların iç dünyaları, özellikle onları temsil eden bilinç akışı bölümleri, dışsal hareketlerini ve kişilerarası eylemlerini tamamlamaktadır. Bu durum yüksek modernist kurgunun özelliğidir. Woolf, modernizm anlatısını ve zaman ile bellek deneylerini düzenleyen eserlerinde (özellikle *Deniz Feneri* eserinde), erkek zevkperest ve düşünür değil de tam tersine dışı ev sahibesi ve sosyal ağ kurucusu etrafında da oluşturmaktadır (Tigner & Carruth, 2017).

Woolf'un yeme ve içme hakkındaki yaşadıkları derin çatışmalarına da dayanmaktadır; yiyeceklerle ilgili gerilimleri, bilinçli olarak sembolik veya bilinçsiz şekilde kaydırılmış anlamlarla yaratmaktadır. Woolf'un kurgusunda ve kişisel yazılarında yiyecek genellikle beslenmeyle ilgilidir. Bunlar hem somut hem de soyut kavramlardır. Woolf, yeterli beslenme olmadan başarılı olan kadın sanatçıları hakkında kafa tutarak, aynı anda bu kadınları aç bırakan toplumsal durumları eleştirmektedir. Açlıkla mücadele eden sanatçıların yaşamları ve kendi yaşamı boyunca Woolf, hem kendisine yiyecek veren elleri hem de başkaları için edebi bir şeyler üretme yeteneğini kontrol etmeye çalışmaktadır (Beyer, 1996).

Woolf'un kurgusu bağlamında kendi yaşadıkları ve beslenme alışkanlıkları okunduğunda, aile aşçısının örneği, modernite ve modernizmin ifadesi açısından merkezi bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Woolf, günlük etkinliklerdeki ince değişikliklerin, insanların yaşamı deneyimleme ve birbirleriyle etkileşime geçme şekillerini değiştirdiğini, dolayısıyla hayatın nasıl edebiyata dönüştüğünü değiştirdiğini öne sürmektedir. Woolf, günlük etkinliklerin değişime açık olduğunu hatırlatır: hatta kadınların yemek pişirme ve "tencereleri ovma" ile uzun süreli ilişkisi bile, "korkunç evsel geleneğe" atıfta bulunarak, modern ekonomiler ve teknolojiler tarafından değiştirilmiştir. Woolf'un kadınların değişen statüsüne dair gözlemleri - özellikle aile aşçısının - yirminci yüzyılın ilk on yılında yeme içme, pişirme ve yemeğin yanı sıra bu gelişmelerin kişiler arası ilişkilere etkilediği birçok şekilde yansıtılmaktadır (Gladwin, 2019)

Sanat, insana yiyeceğin bizde ne gibi etkiler yarattığını ve nasıl yarattığını gösterirken, eserlerde gastronomi diyaloglarla şekil bulmaktadır. Günlük hayatın vizyonları, sanatçıları, yiyeceğe odaklanarak hayal ettikleri dünyaları gerçekleştirmek için bizim için sabitleyicidir. Virginia Woolf da sosyal ilişkilerin ustasıdır ve gastronomiyi bu bağlamda kullanmaktadır (Ferguson, 2014). Modernist yazarlar da bu bağlamda, fenomenolojiye önemli katkıda

bulunmaktadır. Bu yazarlar tanımladıkları yiyeceklerin duysal özelliklerini kendi başlarına bir dinamik olarak sunmaktadır. Woolf da bunu yapan yazarlardan biridir. Woolf, et yemenin on dokuzuncu ve erken yirminci yüzyıl İngiliz toplumunda belirli bir erkek varoluş biçimini oluşturduğunu eserlerinde göstermektedir. Onun tanımladığı yemekler genellikle bayanların alanı olmayan jestler içermektedir (bıçakla kesilmesi gereken kadar sertti, kolayca erimeyen bir şeker veya hamur işi gibi). Dahası, kan dolu anlatımlar da yer almaktadır. Bu kısmen sembolik değere sahip olup canlılığı, gücü ve cinsel dürtüyü temsil ederken, aynı zamanda duysal bir kılavuz niteliği görmektedir. Woolf kadın karakterlerine et yedirirken, onlara sembolik olarak erkeklerin rolünü vermekle kalmamış fiziksel olarak onları, erkekleri oluşturan pratiklere de dahil etmiştir. Kadınlar Woolf'un anlatısında, cinsel olarak başarılı şekilde bedenlerini et yiyerek ifade edip bunu asla arzuları hakkında düşünmez. Nitekim Woolf, erkek gücünün fiziksel bir kaynağı olarak düşünülen bir yiyeceği (et) kadın karakterlerine coşkuyla yedirerek, erkek kültürünün bütünlüğüne ve egemenliğine bir tehdit oluşturmayı amaçladığı görülmektedir (Angelella, 2009).

Woolf'un eserlerinde yemek yeme aynı zamanda kimlik bunalımının veya yok oluş hissinin başlangıcını da işaret etmektedir, ayrıca insanın kaçınılmaz ölümlülüğünün bilincini de taşımaktadır (Boyce & Fitzpatrick, 2017). Woolf'un kendisi kötü yeme alışkanlıklarına sahip olmasına rağmen sofranın için verimli bir anlatı yeridir. İnsanların âdeta birbirini içselleştirdiği bir mekandır. Yemek yeme, eserlerinde kimlik ve aidiyet duygusunu temsil ederken, aynı zamanda bütünlük eksikliğini de yansıtmaktadır. Eserlerindeki yemekler veya yemek zamanları, değişmez şekilde geçicilik ve ölümün çağrışımları tarafından hayal edilmektedir (Mishra & Devasahayam, 2019).

Bu tek başına kimlik arayışıyla kalmamaktadır. Woolf gibi modernistler, eserlerinde özellikle diyaloglarla milliyetçiliğin ve savaşın vahşetlerine dikkat çekmeyi amaçlarken bir yandan da Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde beyaz üst sınıf vatandaşlarının dar görüşlülüğüne eleştiri getirmeyi amaçlamaktadır. Gastronomik edebiyatın hicivleri sofranın bütünlük arayışının yanında geniş modernist eleştirinin savaş, ulus ve tüketim kültürüne karşı özellikle somut bir araç olmasını da sağlamaktadır. Woolf'un eserlerindeki gurme mutfağı (şık yemek ya da fine dining de denilebilir) yeme dilinin kullanımı gastronomi ve yemeğe düşkünlük arasındaki gerilimle ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda gastronomi ve modernizmin çok yönlü etkileşimleri aynı anda yirminci yüzyılın başındaki şiddetli tarihlerle sarmalanmış, çağdaş dönemin gıda ve ulus politikalarına ilişkin karmaşık sorunlarla ilgili hale gelmiştir (Coghlan, 2020).

Woolf'un bazı eserleri yiyecek tüketiminin öne çıkan yönleri, özellikle de görünürlüğü vurgulayan yeme yerlerinde gerçekleşen gösteri niteliğindeki eylemlerdir. Yirminci yüzyıl modernist edebiyat ve sanat eserleri ile kültürel olarak modernist olan yeme sahneleri gibi beden-nesne oyunları, gösteri ve nihayetinde gastronominin nesnelerinin ve insanın yiyeceklerle karşılaşmasının karmaşıklığını vurgulamaktadır (Malone, 2018). *Deniz Feneri*, *Mr. Dalloway* ve

Perde Arası okumalarında yemek sanatsal yaratım için gerekli değildir; aksine, gastronomi sanata müdahale etmektedir (Beyer, 1996). Bu eserlerde edebiyatın çeşitli ziyafetlerinde olduğu gibi yemek ve içmek sadece basit beslenmeden öte geleneksel amaçlar için hizmet etmektedir, gastronomi edebiyattan yararlanmaktadır (Hoff, 1995).

Deniz Feneri (Deniz Feneri, 1927)

Yirminci yüzyılın deneysel yazı ve sanatının belirleyici özelliklerinden biri, burjuva yemek söylemlerine ve mutfak kültürlerine eleştirel bir ilişkidir (Coghlan, 2020). Woolf'un en popüler eserlerinden olan *Deniz Feneri*'nin ana karakterlerinden biri olan Bayan Ramsay için de onu bir karakter olarak iten zorunlu hareket, misafirlerini hazırlanan özel yemeği yemek için masaya getirmektir. Örneğin, Bayan Ramsay, William Bankes'i evindeki bir öğüne katılmaya defalarca çalışır ve romanın ilk bölümü olan "Pencere" bölümünün sonunda aile yemeğine davet etmekte sonunda başarılı olur. Bir sosyal varlık olarak Bayan Ramsay'ın yeteneğinin anlatısal işlevi de şudur: insanları yemekte bir araya getirmek. Woolf, onu bir anne ve eş olarak da tasvir etse de Bayan Ramsey, ev sahibesi rolünü üstlendiğinde romanın en güçlü ve anlamlı anlarında ortaya çıkmaktadır. Ramsay yazlık evinde aileyi ve arkadaşları sofrada bir araya getirmektedir (Tigner & Carruth, 2017).

Victoria dönemi ev kültürüne yakından bakıldığında bu durum oldukça doğaldır. Çünkü toplumsal doruk noktasında tamamen görünürde olan evin hanımını bulunmaktadır. Manevi bir model olan ev hanımı, maddi, gastronomik, sindirimle ilgili, gizli ama bir o kadar da etkili olan aşçı niteliği de taşımaktadır. Onlar ev yönetiminin hem zirvesi hem de en dibilerdir. Ancak Woolf denemelerinin bazılarında tüm önceki geleneksel ilişkilerin (efendiler ve hizmetçiler arasındaki, kocalar ve karılar arasındaki, babalar ve çocuklar arasındaki ilişkiler) değişeceğine dikkat çekmektedir (Orestano & Vickers, 2017).

Deniz Feneri ile ilgili olarak Bettina Knapp uzun ve lineer olmayan yeme sahnesiyle Woolf'un depresyon yaşantıları arasındaki çatışmayı şöyle vurgulamaktadır: "Woolf'un kendisi sık sık yemeğe teşvik edilmek zorunda kaldığında, ...*Deniz Feneri*'nin en önemli dizilerinden birinin yemek üzerine odaklanması bir ironi midir? Woolf'un işlediği sıradan biftek, sebze ve meyveler değil, ancak izlenimcilerin bu malzemeleri nasıl tasvir ettikleridir (Bettina, 1988)" Bu yorum doğrudan erken yirminci yüzyıl yazarları ve sanatçıları, stilistik ve retorik yöntemlerinden bir "gastronomi dekonstrüksiyonu" oluşturduğunu göstermektedir (Coghlan, 2020).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren beslenme yazımının evrimi, masa, aile ve sosyal dramı çerçevesinde oynamaktadır (Sherman, 2020). Tek bir günü kahvaltı, öğle yemeği ve akşam yemeği ile bölünen Virginia Woolf'un 1927 tarihli *Deniz Feneri* romanındaki merkezi karakter, Bayan Ramsay, önemli bir yemeğe doğru ilerleyen bir anlatı yörüngesini izler (Tigner & Carruth, 2017). Şüphesiz, edebi modernizmin içindeki yiyecek tüketimi sahnelerinden en

Ünlülerinden biri, Woolf'un "Deniz Feneri" adlı eserindeki Ramsay ailesinin akşam yemeği toplanmasıdır (Malone, 2018).

Woolf'un *Deniz Feneri*'ndeki *Boeuf en Daube* yemeği bir "zafer" gibidir. Bu lezzetli dana eti güveç, ev sahibesi Bayan Ramsay'ın büyükannesinden miras aldığı Fransız tarifiyle romanın ilk bölümünde yemeğin merkezinde yer almaktadır. Birçok parçadan oluşan bu güveç, mükemmel bir birliktelik anını kusursuz şekilde simgeler (Ferguson, 2014). Virginia Woolf, anne şefkatiyle, büyük bir özenle hazırlanmış *Boeuf en Daube* adlı kutlama yemeğini – anneannesinin tarifi – gündelik yemeğin ötesinde, bereketi, birleştirici gücü ve ev içi düzenin kutsallığını temsil eden bir mitolojik öge olarak kurgulamıştır. Tıpkı antik tanrıçaların sofra etrafında toplumu ve aileyi bir araya getirmesi gibi olan bu öğede Bayan Ramsay bu yemeğiyle geçici de olsa uyumlu ve anlamlı bir dünya yaratmıştır (Sherman, 2020). *Bœuf en Daube* sofraya (güveçte pişen bir nevi siğir eti) geldiğinde, Bayan Ramsay yemeği gastronomi açısından oldukça anlayışlı olan William Bankes'e şu şekilde sunmaktadır (Tigner & Carruth, 2017):

"Aşçı bunun için tam üç gün uğraşmıştı. Mrs. Ramsay yumuşacık yığının içine kaşığı daldırırken, Mr. Bankes için özellikle iyi pişmiş bir parça bulmalı diye düşündü. Başını uzatıp kabin içine baktı - pırl pırl kenarları, içinde yer yer sarı, kahverengi nefis etleri, defne yaprakları, şarabıyla, *Boeuf en Daube* tenceresine baktı, sonra, işte bu olay bununla kutlanır diye düşündü - içinde garip bir duygu belirliyordu, hem oyunbaz, hem sevecenlik dolu bir duygu, bir bayram kutlanıyormuş gibi bir duygu, sanki içinde iki tür heyecan belirmişti; bir tanesi derinden geliyordu - değil mi ki erkeğin kadına duyduğu sevgi ölüm tohumlarını taşıyordu, ondan daha önemli, daha baskın, daha etkin ne olabilirdi; ama yine de böyle bir yanılsama içine gözlerinde parıltılarla giren bu sevgililerin, bu insanların boyunlarına çelenkler asıp, çevrelerinde alay ederek dönüp oynamak gerekmez miydi?" (Woolf, 2013, s 77).

Bu anlatıda Bayan Ramsay çoğunlukla yalnız ve endişeyle olmasa da lezzetle yemek yerken, Bayan Ramsay bir yemeğe ev sahipliği yapmanın ve diğerlerine hizmet etmenin gücünü simgelemektedir. *Deniz Feneri*, misafirlere hizmet etmekten çok kurnaz ev sahibesi topluluğu - insanların bir araya gelmesiyle oluşan ağlar aracılığıyla - ve oldukça gerçek bir dostluk yaratmaktadır. Sonuçta, "dost" kelimesinin dil kökeni "ekmekle birlikte" anlamına gelmektedir. Bu da dostunuzla yemek paylaştığınız kişiyi anlatmaktadır. Ramsay'lerin aşçısı tarafından zahmetle hazırlanan *Bœuf en Daube*, servis edildiğinde hem Bayan Ramsay hem de misafirleri için kutlama havası yaratmaktadır. Okuyucu için yemeğin görsel ve kokusal tarifi ağzının suyunu akıtmaya neden olmaktadır. Bu yemek, yirminci yüzyılın başlarında popüler olan, jöle aspic içinde sabitlenmiş soğuk bir biftek yemeği olan *Bœuf à la gelée*'dir. İki yemeğin içindekiler benzer olsa da, aralarındaki temel fark sıcaklıktır: *Bœuf en Daube* sıcak olarak servis edilir; *Bœuf à la gelée* ise soğuk servis edilir (Tigner & Carruth, 2017).

Yenilen yemek gibi masada oluşan topluluk kaçınılmaz olarak sona erer. Virginia Woolf, Deniz Feneri'nde gösterdiği kadar hassasiyetle, ismi hakkını veren bir yemeğin farklı parçalarını karıştırarak eşsiz bir bütün haline getirmektedir. Böyle yaparak, bir olay yaratmaktadır. Hatırlanacak bir vesile oluşturur. En iyi olası yemeklerde, Woolf'un belirttiği gibi, "her şey mümkün" görünmektedir (Ferguson, 2014). Mrs. Ramsay için bu akşam yemeğinin başarısı hayati öneme sahiptir. Mrs. Ramsay, seyahatin, varış noktasından daha önemli olduğuna ve hazırlığın final yemeğinden çok daha kıymetli olduğuna ikna olmuştur, seyahat etme ve pişirme üzerine birleştirilmiş ahlaki bir ders niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda kadınsı estetiklerle ilgili bir yorumdur; Woolf'un durumunda kadınları küçümseyici değil, kadınların aile etkinliklerini yönetme ve besleyici yiyecekler sunma önemini yücelten bir yorumdur. Çünkü kadınlar yazmak için özel bir odaya ihtiyaç duydukları gibi, iyi yemek yemek için de ihtiyaç duyar. *Deniz Feneri*'nde *Daube*'nin dikkatli ve uzun hazırlanması, aile etkinlikleri etrafında uzun tartışmaları ve özellikle de deniz fenerine doğru gerçekleştirilen hem sözlü hem de sembolik yolculuğu yansıtmaktadır (Sherman, 2020).

Deniz Feneri'daki *Bœuf en Daube* akşam yemeği, tartışmasız olarak romanın en ince işlenmiş anıdır. Yemek, karakterler için her şeyin mümkün olduğu bir dostluk ve ortaklık büyüğü yaratmaktadır. Buna karşılık, Bayan Ramsay'ın ardından gelen ölümü, bu yemeğin gerçekleştirdiği sosyal uyumun trajik bir şekilde bozulduğunu işaret etmektedir. Aslında ilk kez okuyucu için romanda en şaşırtıcı olaylardan biri olan bu sahne, eski okuyucu için en melankolik olan Bayan Ramsay'ın ani ölümüdür. Yani, *Deniz Feneri* öğünleri hayat ve ölüm üzerine düşünmek için kullanmaktadır (Tigner & Carruth, 2017). Bu akşam yemeğinde, resmiyet ve gayri resmiyet, tanıdıklık ve yabancılık, bireysel ve - biraz zayıflatılmış bir - topluluk arasında sürekli değişen ve belirsiz bir alana yerleşir ve yeme sahnesini karmaşıklıkla savunmasızlık olarak tasvir edilmektedir. Belirsiz yarı-halka açık alanda yiyecek tüketmenin zorlukları ve zevkleri ile derinlemesine meşgul olan sofradakiler; başkalarının varlığında yiyecek tüketmenin getirdiği sosyal, duygusal, entelektüel, malzemesel ve bedensel müzakereler gibi eylemlerin, son derece karmaşık olan yeme eylemini ve bununla ilişkili tat, istek, keyif gibi endişeleri, özellikle de kontrolsüz "öteki" ve kişinin çevresi aracılığıyla daha da karmaşık hale getirmektedir (Malone, 2018).

Tüm bu karmaşık yapı düşünüldüğünde modernist kurgu üzerine yüksek-modernist romanların tanımlayıcı formal yeniliği olarak sıklıkla öne çıkarılan psikolojik ve lineer olmayan yapıya ek ya da hatta rekabet eden bir anlatı mimarisi ortaya koymaktadır. Bayan Ramsay'ın içsel durumu ve karakter gelişimi benzer şekilde masa etrafında döner ve *Bœuf en Daube* tarifinin sunumu ve servisi, romanın mekansal tasarımıyla uyumlu olarak çalışır; burada fener ve ölüm merkezde yer almaktadır. Bu anlatı deseni, modernist romanlarda öğünlerin formal bir işlev gördüğü bir düzende devam etmektedir. Bu, *Yeni Modernist Çalışmalar* olarak adlandırılan bir alanı oluşturur; bu alan, modernizmi savaşlar arası Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nin

ötesine genişletir ve ayrıca yüksek sanat ile popüler kültür arasındaki "keskin sınırlar"ı sorgulamaktadır. Sınırlar, tarih boyunca yüksek-modernist romanları yemek ve mutfak konularından ayıran unsurlardır (Tigner & Carruth, 2017).

Sonuç olarak herhangi bir potansiyel ya da geçici birlik hissi ve *Boeuf en Daube*'nin zevkleri olsa da, Bayan Ramsay görsel ziyafetinin odaklandığı yenilebilir ortağı parçalamaktan alıkoymaz. Bay Ramsay Ağustos Carmichael'ın çorbayı yemeye devam ederek onu "iğrendirmesini" engelleyemez, William Bankes tercih ettiği sakin düzeni ve yemeklerin kısa süreliğini koruyamaz, Lily Briscoe yemek yerken sevmediği insanlara "iyi" olmak zorunda hissetmenin "hilesi"nden kaçınmaz ve Charles Tansley yemek yediği insanlar hakkındaki olumsuz hislerini ifade edemez veya harekete geçemez. Başkalarıyla veya "biri ile" yemek yeme, görünüşe göre, içerdığı kırılmalıklarla dolu bir eylemdir. Bu başkaları kasıtlı olarak bir yemek sahnesine dahil edilmiş olsalar da veya sadece yakındaki bir masada yemek yiyorlarsa, *Deniz Feneri*'deki bu yarı-halka açık yemek sahnesini düşünmek, Woolf'un bu tür kırılmalıklara (ve "paylaşılan" veya kamusal yemek tüketimi eylemlerindeki topluluk ve bireysellik arasındaki gerilimlere) verdiği önemi göstermektedir. Bu kırılmalıklar *Mrs. Dalloway* gibi diğer romanlarındaki gerçekten kamusal gastronomi ve yemek tüketim tasvirlerinde daha da belirgin hale gelmektedir (Malone, 2018).

Mrs. Dalloway (1925)

Woolf, kendi yazarlığını zaman zaman yaratıcı, zaman zaman yıkıcı iştahla ilişkilendirmektedir. Yazı yazma eylemini açlıkla, hatta yiyici bir güçle özdeşleştirmektedir. Bu açlık, aynı zamanda kadın kimliğiyle de iç içe geçmiş bir yazarlık kaygısının parçasıdır. Yani Woolf için yazmak, arzuyla ve bu arzunun sınırlarını belirleyen toplumsal beklentilerle şekillenen gerilim alanını ifade etmektedir. Ancak bir metni yalnızca yazıldığı bağlam üzerinden okumak sınırlayıcıdır; çünkü bir imgenin kökeni, her zaman onun anlamını ya da işlevini tam olarak açıklamayabilir. Bu nedenle Woolf'un imgeleri, farklı bağlamlarda farklı anlamlara da gelebilir (Blodgett, 1997).

Bu okumalarda *Mrs. Dalloway*'in en çekici sahnelerinden birinde yani Lady Bruton'un öğle yemeği, Petronius'un *Satyricon*'undaki Trimalchio'nun komik ama derin ziyafeti gibi edebi literatürdeki önemli sahneler arasındadır. Yine de gastronomi ile edebi kompozisyon arasındaki kimliği *Horace* ve *Plato* gibi orijinallerden daha iyi kullanan hiç kimse yoktur; onların satirik akşam yemekleri ve sempozyumları hem sosyal hem de estetik eleştiri ve felsefe yapmak için hizmet etmektedir (Hoff, 1995). Woolf'un en çok üzerinde durduğu temalar ve toplumsal eleştirilerden biri de cinsiyettir, ki bu felsefi bakış açısını da eserde göstermektedir. Woolf, kendisini yemek yiyen biri olarak tasvir eder, beslenmenin yetersiz olduğundan yakınmaktadır. "Şeffaf sıvı" olarak sunulan çorbadan, sade parça etten ve lif lif hurma tatlısından şikayet etmektedir. Yemeğin geleneksel ve hayal gücü yoksunu olduğunu belirtmektedir. İştah, transgresiftir: Woolf'un

büyüdüğü Viktorya normları, kadınların yemek konusunda ilgi göstermemesi gerektiğini dikte etmiştir. Woolf, kadınların ilgi gösterdiğini ısrarla belirtmektedir. Kadınların yoksulluğu, özellikle ete erişimleri, diyetlerinin merkezindedir (Angelella, 2009).

Woolf'un zihinsel rahatsızlıkları sırasındaki yiyeceklerle olan çetrefilli ilişkisi Mrs. Dalloway de sıklıkla görülmektedir. Bu eserde yemek, erkek saldırganlığı ile ilişkilendirilen sembolik anlam kazanmıştır (Blodgett, 1997). Virginia Woolf'un zevk ve yemek politikası, ataerkil kültüre bir tepki olarak da ortaya çıkmaktadır. Mrs. Dalloway (1925), Woolf'un ev içi baskı portresinde, kadınlar mutfak konforları sayesinde günlük yaşamda uzak zevkler bulurlar (Gladwin, 2019). Roman, öncelikle Clarissa ve Peter'in partiyi algılayışlarına odaklanırken, gastronomi misafirlerin iletişim kuramamasının da keskin resmini sunup yiyecek ve cinsiyet ile açıkça bağlantılıdır (Gladwin, 2019).

Gastronomi imgeleri, romanda bu temalar üzerinde işlevsel hale gelmektedir. Woolf için parçalanmadan bütünlük oluşturmak, bir araya gelmek, kadınların mantıksal düşüncelerden daha üstün olan büyük sosyal becerisidir; bu nedenle merkezi olay, Clarissa'nın cömert "hayata birleşmek, yaratmak" için sunuşudur. Ancak bu parti, ne yazık ki tattığımız tazelenmelerle, aksi yöndeki yemeklerin uzmanlaştığı bir romanda olumlu bir sosyal etkinliğe özeldir. Örneğin, Bradshaw'ların evindeki yemekler, doktorlar gibi güce olan isteğin yıkıcılığını yansıtır. Bradshaw, eşini ezmektedir ve misafirlerini korkutmaktadır. Böylece "sekiz veya dokuz kursu içeren" Harley Street'teki akşam yemeği "pürüzsüz ve nezaketli" olmasına rağmen "rahatsız edici" olup misafirler erkenden ayrılmaktan memnun olmaktadır (Blodgett, 1997).

Mrs. Dalloway'de, Prometheus'un alevleri üzerinde pişirilen öğle yemeği etkinliği, retorik hilekarlığın hicivli bir örneğidir. Doğayı sahtekarlıkla değiştirmek retorik sanatının özü olarak yemek pişirme ve retorik, her ikisi de sanatsal beceriler olarak bir kimliği paylaşmaktadır. Clarissa Dalloway, masum görünerek Lady Bruton'un öğle yemeğini son derece eğlenceli olarak tasvir etmektedir; davet edilmemiş olmasından kaynaklanan sıkıntısı ise anlaşılmaktadır. Ancak bu öğle yemeğinin neden eğlenceli olarak kabul edileceğini görmek başlangıçta zordur, bu da Clarissa'nın yargı standardı hakkında şüpheler uyandırmaktadır. Hatırlanabilir bir sosyal etkinlik olarak hayal kırıklığı yaratmaktadır. Clarissa, gelecekteki mizah ve kötülük ipucu verir, Lady Bruton'un yaşını ve kibirli burnunu güneş saati metaforuyla karikatürize etmektedir. Clarissa'nın yetkinliğini varsayıldığında, onun yargı standardında gizli olan mantıksal düzeni keşfedilmektedir. Clarissa için 'eğlenceli bir parti' ev sahibinin karikatüründen daha az masum değildir (Hoff, 1995).

Yemeğe davet edilmeyen Clarissa Dalloway'in tehdit edici yönleri, Virginia Woolf'un kurgusunda güçlü şekilde durmaktadır. Fakat bu gastronomi nezdinde okunabilecek anlatılar yıllarca eleştirmenler tarafından göz ardı edilerek, Woolf'un kurgusundaki yemek davetlerinde sadece Woolf'un ev sahiplerine odaklanıp onları insanları dönüştürücü toplumsal anlamların

yaşandığı, aksi takdirde yabancılaştırıcı ve savaşla işaretlenmiş modern şehir manzarasında bir araya getirmeye "kadınsı" ve "sanatsal" yeteneklerini övmüşlerdir. Bunun yanı sıra Woolf'un kurgusundaki yemek davetleri, laik bayramlaşmanın kurtarıcı potansiyeline ve o problemli bayramlaşmanın gastronomi açısından sanat eseri olarak inancına dair iyimser görüşü göstermektedir (Gladwin, 2019).

Kadınların masa etrafında manipülatif potansiyellerini de ortaya koyan Lady Bruton'un öğle yemeğinde Woolf'un alaycı hatırlatmasıyla, Londra toplumunda ücretsiz yemek davetlerinin olmadığını göstermektedir. Hikâyede sadece Hugh Whitbread, Lady Bruton'a etkisini kullanarak geliştirdiği mektubunu Times'da yayımlatma sözü vererek ödeme yapmaktadır. Bu manipülatif söylemler romanda şu şekilde anlatılmıştır (Blodgett, 1997):

"Mayfair'li ev sahibelerinin ihtiyaç olduğu için değil de, saat bir buçukla iki arasında uyguladıkları, ellerinin bir hareketiyle trafiğin durup, onun yerine en önce yemek hakkındaki bu büyük yanılsamanın –nasıl bedavaya geldiğinin– ortaya çıktığı bir gizemde ya da büyük bir kandırmacada usta oldukları için çalıştırdıkları türden özel hizmetçilerin sallanır kapıların arasından sessiz ve zarif gelişi başladı; hani masanın üzerine kristaller ve gümüşler, küçük bardak altlıkları, kırmızı meyve dolu tabaklar sere serpe yayılır; rengi kahveye dönmüş kremayla kaplanmış kalkan balıkları; güveçlerin içinde yüzen parçalanmış tavuklar sunulur; şöminedeki ateşe göz boyayıcı, nesneldir; ve (bedava içilen) şarabın ve kahvenin etkisiyle neşeli imgeler belirir dalgın gözlerin önünde; tatlı hayallere dalan gözler; hayatı ezgili ve gizemli gören gözler; (hareketleri hep sevimsiz olan) Lady Bruton'un tabağının yanına bıraktığı kırmızı karanfillerin güzelliğini neşeyle fark ederek parlayan gözler; öyle ki, kendini son derece huzurlu hisseden, aynı zamanda konumundan tamamıyla emin olan Hugh Whitbread, çatalını bırakarak, "Dantelinizin üzerinde çok hoş durmazlar mı?" diye sordu. Miss Brush bu teklifsizliğe çok sinirlendi. Whitbread'in görgüsüz biri olduğunu düşündü. Lady Bruton'u güldürdü bu düşüncesi (Woolf, 2019, s.62)."

Bu kısımda Woolf'un yemek davetlerine olan ilgisi canlanmaktadır ve bu sahne gastronomi ritüellerinin maddi, kültürel ve toplumsal önemlerine dikkat etmektedir. Dolayısıyla da zengin ve daha incelikli bir yaklaşımla ele alınmalıdır (Gladwin, 2019). Virginia Woolf, aslında *Mrs. Dalloway*'i okur-yazar kitleye sunarken, yemek yoluyla yazıyı da yorumlamak için satirik yemek yazımını taklit etmektedir. Yazı hakkında yazmak (konukların ağırlandığı bahanelerin bir mektup olduğu bir yazı), kompozisyon, yayınlama ve en önemlisi, metinlerarası söylemi okuma sorunlarını yeniden sahneye koymaktadır; özellikle lezzetli boşluğun, sürekli çekiciliği stratejilerini içermektedir. Okumalar hem keşif hem de tuzağa düşme sürecidir (Hoff, 1995). Woolf yukarıdaki kesitle erkeklerin yazma konusunda daha büyük bir yeteneğe sahip olduğunu Lady Bruton'un besleyici öğle yemeği aracılığıyla göstermektedir, bu da Hugh Whitbread'in Times için beceriksiz mektubunu yeniden yazmasına neden olmaktadır. Sonra Bruton, onun metaforik

annesi olur, ona "ince bir iplikle bağlıdır. Eğer yeme, erkeği yazmayı itiyorsa, besleme annelik bağlarını üretmektedir (Blodgett, 1997).

Woolf'un tekniklerine rağmen, en büyük yanılsama Mrs. Dalloway'in özellikle Lady Bruton'un öğle yemeği bölümünün, altında yatan bilimi incelemeden kolayca okunabileceğidir. Burada, retorik ve gastronomi bilimleri birbirine bağlı, hatta birbirinin yerine geçebilir durumdadır (Hoff, 1995). Çünkü tüketilebilir yiyeceklerin yokluğunda, Clarissa'nın misafirleri mecazi olarak birbirlerini avlar, kelimeleri ve davranışlarıyla birbirlerine saldırmaktadır. Önemli olan Clarissa'nın partisinde yiyeceklerin konukları birleştirmek için değil, onları ayırt etmek için kullanılmasıdır. Daha doyurucu, daha pahalı çorba, somon, puding, ilk partinin konukları için ayrılırken, ikinci partinin konuklarına hafif kokteyller ve buzlar sunulmaktadır. Antropolojik açıdan bakıldığında da yirminci yüzyıl İngiliz toplumunda biriyle yemek veya içki paylaşma kararı anlam yüklüdür. Çünkü içecekler yabancılar, tanıdıklar, işçiler ve aile içindir. Yemekler ise aile, yakın arkadaşlar, onurlu misafirler içindir. Sistemin büyük operatörü, yakınlık ve mesafe arasındaki çizgidir. Woolf'un Mrs. Dalloway aracılığıyla keşfettiği "parti bilinci"nin bir yönü, yiyecek ve içeceklerin sosyal hiyerarşileri ve sınırları ince bir şekilde pekiştirerek yakınlığı engellemek için nasıl kullanılabileceğidir. Richard ve Hugh'ın Lady Burton ile yemek yemelerinde de bu görülür. Ayrılıp günün işlerine döndüklerinde, Woolf toplumsal bağları somut olarak şu şekilde tasvir etmektedir (Gladwin, 2019) :

"Lady Bruton'dan gitgide uzaklaştılar, onları kendisine sadece incecik bir iplik bağlıyordu (birlikte yemek yemişlerdi ya), o ikisi Londra'da dolaşırlarken bu iplik gerildikçe gerilecek, giderek incelecekti; sanki insanın arkadaşlarını, birlikte yemek yedikten sonra kendi bedenine ince bir iplik bağlamış da (Lady Bruton orada uyuklarken) o iplik saati vuran ya da kiliseye çağıran çanların sesine karışıp bulanıklaşmış gibi; yağmur damlalarıyla ağırlaşmış sarkan bir örümcek ağı nasıl olursa öyle. Öylece uyudu Lady Bruton." (Woolf, 2019, s. 66)

Woolf'un metaforu, birlikte yemenin sosyal bir bağ olmakla birlikte fiziksel birleşme yarattığını da göstermektedir. Bu anlayışla Woolf'ta kadın karakterlerin et yedikleri zaman, bedenlerinin olmamaları gereken yerlerde dolaştığı anlaşılmaktadır. Sadece sembollerle değil, fiziksel uygulamalar ve duyularla da meşgul olurlar, bu da Victoria dönemiyle sınırlı deneyimlerin ötesine geçmektedir (Angelella, 2009). Diğer bir gastronomik anlatı da Peter'in otelinde olur. Buradaki yemek tasviri, ulusal doğruluk arayışına farkında olmadan değer veren orta sınıfı alaycı dille eleştirir; ahlaki nezaketle karıştırma hatasına dikkat çeker. Bu kısım romanda şu şekilde betimlenmiştir (Blodgett, 1997):

"Bir şey söylememişti, yalnız olduğu için sadece garsonla konuşabilirdi; yemektekilerin saygısını, menüye göz atarken, bir şarabı işaret ederken, masaya yanaşırken, yemeğe oburca değil ağırbaşlılıkla yaklaşırken gösterdiği tavırla kazanmıştı; yemek boyunca bu saygı ifade edilmemiş olsa da, Mr. Walsh'ın yemeğin sonunda "Bartlett armutları" dediği duyulduğunda

Morris'lerin oturduğu masada birden açığa vuruldu. Mr. Walsh'ın neden böyle sert ama ölçülü bir sesle, sahip olduğu hakkı savunan bir eğitimci gibi konuştuğunu ne genç Charles Morris anladı ne babası, ne Miss Elaine ne de Mrs. Morris. Ama masasında tek başına oturan Peter Walsh "Bartlett armutları" dediğinde, hakkı olan bir talepte bulunurken salondakilerin desteğine güvendiğini, kendilerinin de hemen sahiplendiği bir amacın savunucusu olduğunu hissettiler; onun gözlerine sempatiyle baktılar, aynı anda sigara salonuna girdiklerinde aralarında küçük bir sohbet kaçınılmaz oldu." (Woolf, 2019, s. 92)

Peter'in kendisinin dış görünüşlere aldanmaya meyilli olduğu, gün içinde karşılaştığı askeri stajyerlere olan hayranlığından oldukça açık görülmektedir. Burada daha önemli olan, Woolf'un eserlerinde sıkça tekrarlanan verimlilik sembolü olan armutların, Peter'in fazla aktif cinselliğinin ironik bir hatırlatıcısı olmasıdır (Blodgett, 1997).

Perde Arası (Perde Arası, 1939)

Modernist kurgu ve mutfak deneyimi, özellikle yeme eylemleri, bir formal özellik olarak ele alındığında, kanonik romanlar örneğini Woolf'un *Perde Arası*'nda (burjuva karakterlerin akşamüstü geç saatlerde oyunu sergilerken işçi sınıfı karakterlerin öğle yemeği yemesi) çok net görülmektedir. Hem modernist kurgu hem de *Yeni Modernist Çalışmalar* için kimin, neyi, nerede yediği sorularının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Tigner & Carruth, 2017).

Woolf'un ölümünden sonra yayımlanan *Perde Arası* romanı, zihnin parçalanmış ve izole iç dünyası ile vücudun samimi dış dünyası arasındaki özel boşluğu keşfetmektedir. Eserde, Pointz Hall'da bir Haziran günü boyunca geçen zaman, insanları durmaksızın bölen ve sınırlayan kesitlerle doludur; karakterler bu bölünmüş zamanın içinde gezinir. Isabella Oliver'in parçalanmış düşüncelerinden, Miss La Trobe'un gösterisinin seyirci ve oyuncularının ayrılmasına, Mrs. Manresa'nın bedenselliğine ve Woolf tarafından inşa edilen sınıf farklarının uzlaşmazlığına kadar ulaşmaktadır (Taylor, 2016).

Perde Arası (1941), kültürel çözülme ve yaklaşan savaş döneminde yazıldığı için bireycilik ve cinsiyet eşitliği üzerinde durmamaktadır. Bunun yerine, Woolf'un son romanı yaratıcılığı yıkıcılığın üzerine koyarken gastronomi imgeleri bu ifadenin merkezinde yer almaktadır. Doğal yaşam enerjisi her şeyin içinden geçer; Woolf kendini insanın üreme güçlerinde fiziksel olarak ve medeniyetlerin, sanatın inşasında ruhsal olarak ifade etmektedir. Miss La Trobe karakterinin sanatı, edebi yaratıcılığın ve ulusal kimliğin tarihini sürdürmesi; Isa ve Giles'in çiftleşmesi, potansiyel olarak insan soyunu devam ettirmesi, umut dolu bir bakış açısı oluşturmaktadır (Blodgett, 1997).

Perde Arası ile de Virginia kendini eleştirmenlerinin avı olarak tasavvur etmektedir. *Perde Arası* dünyasında, Woolf'un kendisi bir nevi yiyecek olmaktadır. Yakalanmayı ve yenilmeyi reddetmektedir. Woolf, *Perde Arası*'ndan memnundur ama sadece 'aralıklı olarak' bu eseri

yazmaktadır ve bu kısa aralar 'yalnız yemek pişirme' ve şarapla doludur. 13 Ekim 1938'de romanına odaklanamayan Woolf, elma toplamayı ve 'eve ördekle dönmenin hoş olduğunu' düşünmektedir. Woolf, kontrol eksikliği konusundaki endişesini yine yer değiştirmektedir. Ayrıca kitabın sonu bazı sorunlara neden olur ve Virginia yazamaz, bu durumu 'doğal bir zayıflama süreci' olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle 'patates kutusuna kütlelerce şey atar', bu alternatif etkinlik onun kontrol duygusunu yeniden canlandırmaktadır. Woolf, son kez bir romanla yemek arasındaki özel gerilimi deneyimlemektedir (Beyer, 1996).

Perde Arası romanında iyi yemek ve iştah, zihin-beden ikiliğinin sınırları sadece kendi hayatında değil karakterlerinde de anlam bulmaktadır. Tüketici kadının etrafındaki kaygıları, Bourdieu'nün tüketim ve zihin-beden ayrımıyla ilişkilendirilen cinsiyetçi ikilemin örtük cinsiyetçiliğini ortaya koymaktadır. Woolf bedensel ifadelerdeki boşluğu kapatan karakterlere yöneltilen eleştirilerin farkındalıklarını gösterip nihayetinde cinsiyetçi iştahların faşizmini vurgulamaktadır (Taylor, 2016). Woolf'un, hayatın sağlamlığını kurgusu için yakalamaya ve bunu daha soyut fikirlerin temeli olarak kullanmaya yönelik ısrarcı çabası, bu övgüyü haklı çıkarmaktadır. Buna ek olarak, sadece *Perde Arası* değil, sanatını gerçekleştirmek için kendisinden çıkabilme yeteneğine sahip olduğunu da eklemek gerekmektedir (Blodgett, 1997).

Virginia Woolf'un *Perde Arası* (1941) eseri ile *İkinci Dünya Savaşı* kemer sıkma yıllarındaki gıda ve cinsiyet ayrımı etrafındaki endişelerini de dile getirmektedir. Özellikle, ev kadınlarının savaş çabasının bir parçası olarak beklenen içsel katkıyı verenler olarak hedef alınması ve gıdanın cinsiyete göre dengesizce dağıtılması asıl anlatılmak istenendir. Kemer sıkma ev halkı işi, bir kadının görevi olarak inşa edilmiştir; rasyonlama edebiyatı mutfak davranışlarını ve beklentilerini kodlayarak, 'zevkten kaçınıp' ve 'ev kadınına uygun şekilde eve ve ekonomik olarak yönlendiren bir görevli olarak tanımlar.' Gastronominin getirdiği zevkler ve buna bağlı olarak, estetizmin, şiirsel öz ifadesinin anti-egaliter takip edilişleri, ev kadınının beklenen ev işçiliğine ideolojik olarak karşı gelmektedir. Bu görev-estetizm çatışması aynı zamanda zihin-beden ayrımına da denk gelmektedir, burada bedenin ihtiyaçları, rasyonlama ile beslenme odaklı tariflerde yansıtılırken, zevkler veya zihnin-damak tadının tatmin edilmesi, aşırı veya lüks olarak kodlanmaktadır. Kemer sıkma ev işçiliği entelektüalizmi ve gastronominin duyusal ödülleri, kadınlar için yasaklanmış veya istenmeyen olarak yapılandırmaktadır. Ev ideolojilerinin tuhafıklarını, cinsiyete dayalı gıda dağıtımını ve kadın rollerinin anti-entelektüel olduğu varsayımını sorunlu hale getirerek, Woolf; orta yüzyıl cinsiyet kimliği ve muhafazakar, ataerkil düşünce yapılarının kemer sıkma dönemi boyunca kadınlara koyduğu sınırlamalar hakkında bir diyalog açmaktadır (Taylor, 2016).

4. Sonuç

Edebiyatta yiyecek imgelerinin kullanımı uzun zamandır vardır. Hatta Shakespeare, eserlerinde, özellikle de oyunlarında birçok yiyecek ve beslenme temsili kullanmaktadır. Ancak

yiyecek ve yeme üzerine önemli bir çalışma birkaç yıl önce başlamıştır. Bununla birlikte, gastronomi çalışmaları büyüdükçe, genel olarak kültürel çalışmalar da büyüdüğünden, edebi teorisyenler edebiyatta gastronomi kullanımını çeşitli nedenlerle incelemeyi giderek daha değerli bulmaktadır. Çünkü gastronomi edebiyatta çeşitli farklı amaçlar için hizmet etmektedir (Fawziah, 2020).

Virginia Woolf'un eserlerinde gastronomik unsurlara odaklanıldığında ve anlamın inşasında yemeğin rolü detaylı olarak incelendiğinde yazarın edebi tarzının ve temalarının derinliğine gastronominin zengin disiplinsel farklılıkları sayesinde çok fazla katkı sağladığı görülmektedir. Woolf'un eserlerindeki yemek kültürü ve gastronomiye dair betimlemeler, tek başına karakterlerin fiziksel ihtiyaçlarını ifade etmektedir. Gastronominin alanı olan yemek psikolojisi, yemek sosyolojisi, anı-lezzet-hafıza ilişkisi, sofranın ortamında yakalanan duygusal durumlar, toplumsal ilişkiler ve zamanın yemek kültürünün ruhu, Woolf'un bazı satırlarına yansımaktadır (Turan, 2024)

Gastronomik unsurların Woolf'un eserlerindeki rolü, onun modernist bir yazar olarak nasıl yenilikçi yaklaşım benimsediğini ve insan deneyimini derinlemesine incelediğini de göstermektedir. Yemek sahneleri, karakter gelişimi ve ilişkilerin karmaşıklığını daha iyi anlayıp Woolf'un toplumsal eleştirilerini nasıl yansıttığını göstermektedir. Gastronomik motifler, yemek kültürü ve anlam arasındaki ilişkinin karmaşıklığını vurgulamaktadır. Bu unsurlar, okuyuculara karakterlerin zihinlerini de doyurmaktadır. Woolf'un eserlerindeki yemek sahneleri, insan deneyiminin derinliklerine inmek ve modern yaşamın inceliklerini anlamak için âdeta bir anahtardır. Woolf'un yeme konusundaki kişisel sorunları ne olursa olsun, özellikle üç romanında (Mrs. Dalloway, Deniz Feneri ve Perde Arasında) hayatın diğer gerçekliklerine dair duygusunu iletmek için önemli yeme imgelerini kullanmaktadır. Bu kitaplar aynı zamanda kişisel olmayı estetikte önemli bir yerde tutmanın doğru olduğunu göstermektedir. Woolf'un gastronomiyi romanlarında kullanma ve kendi kendisinden öteye geçme çabası, olayları seçkin kurguya dönüştürmek için gerekli olan vizyonu uyarıcı bir şekilde desteklemektedir (Blodgett, 1997). Tüm yiyecek-sanat etkinliklerinde rastlanılan şey temelde de budur. Zevkte bir yeniden doğuş olduğunu belirtmek de eşit derecede önemlidir. Gastronomi insanı sıradan deneyimle aynı seviyeye koyarken; edebiyat aracılığıyla da hayatın daha dokunaklı anlaşılmasını sağlayabilmektedir (Cassarino, 2014).

KAYNAKÇA

ABRAHAM, M. B. (2021). Gastronomic Symbolism In Ulysses. Webology (ISSN: 1735-188X), 18(6).

ANGELELLA, L. (2009). Alimentary modernism. The University of Iowa.

MISHRA, S., & DEVASAHAYAM, J. (2019). Representations in Gastro-Literary Narratives. Addendum, 3(1), 160-165.

BĂDULESCU, D. (2022). Cooking "Imaginary Meals" The Aesthetics of Food in the Modernist Narratives of Two Rivalling Friends: Virginia Woolf and Katherine Mansfield. Philologica Jassyensia, 18(2 (36)), 187-197.

KNAPP, B. L. (1988). Virginia Woolf's 'Boeuf En Daube', in Literary Gastronomy, ed. DAVID BEVAN. Amsterdam: Rodopi, 29.

BEYER, B. A. (1996). Virginia Woolf's starving artists.

BIASIN, G. P. (2017). The Flavors of Modernity: Food and the Novel (Vol. 5170). Princeton University Press.

BLODGETT, H. (1997). Food for Thought in Virginia Woolf's Novels. Woolf Studies Annual, 3, 45-60.

BOYCE, C., & FITZPATRICK, J. (2017). A History of Food in Literature: From the Fourteenth Century to the Present. Taylor & Francis.

CASSARINO, S. (2014). American food culture, the language of taste, and the edible image in twentieth-century literature (Doctoral dissertation, UCLA).

ÇETİN, S., & YALÇIN, O. (2020, Eylül 16-19). Geniş ölçekli sınavların ölçme ve değerlendirme süreçlerinin görme engelli bireyler açısından incelenmesi [Sözlü bildiri]. Uluslararası Pegem Eğitim Kongresi, Türkiye.

FAWZIAH, L. A. F. (2020). Food, Cultural Identity, and Emotional Release in Home Novel by Leila S. Chudori (Bachelor's thesis, Fakultas Adab dan Humaniora).

FERGUSON, P. P. (2014). Word of mouth: What we talk about when we talk about food (Vol. 50). University of California Press.

FITZPATRICK, J. (2013). Food and literature: an overview. In Routledge International Handbook of Food Studies, 122-134.

GARRETT, R. L. (1991). Virginia Woolf's stroke of genius: Human experience as a work of art in "Deniz Feneri". Stephen F. Austin State University.

GILBERT, S. M. (2014). The culinary imagination: From myth to modernity. W. W. Norton & Company.

GLADWIN, D. (Ed.). (2019). Gastro-modernism: Food, Literature, Culture. Liverpool University Press.

HOFF, M. (1995). A Feast of Words in "Mrs. Dalloway". *Woolf Studies Annual*, 1, 89-105.

MALONE, J. A. (2018). *Encounters With the Modernist Food-Object* (Doctoral dissertation).

ÖKTEM, Ü. (2010). *Felsefe-Edebiyat Etkileşimi: Felsefi Roman*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 50(1), 1-17.

ORESTANO, F., & VICKERS, M. (Eds.). (2017). *Not just Porridge: English Literati at Table*. Archaeopress Publishing Ltd.

SEMERCI, P. U. (2013). Nitel Yöntem Nedir? Ne Değildir? Sosyal Bilimlerde Derinlemesine Analizin Gerekliliği. In *Farklı Pencereleer, Farklı Manzaralar: Sosyal Bilimlerde Yöntem Tartışmaları*, 87.

SHERMAN, V. A. T. (2020). *Diaspora and displacement: The evocation of traditions, origins and identity in culinary memoirs, an emerging literary genre* (Doctoral dissertation, Université Grenoble Alpes).

TAYLOR, D. A. (2016). *Austerity Measures: Presenting Food in British Writing, 1939-1954* (Doctoral dissertation, University of Waikato).

TIGNER, A., & CARRUTH, A. (2017). *Literature and Food Studies*. Routledge.

TURAN, E. (2024). *Gastronomi ve mutfak sanatları alanında yeni bir kavram: Gastronomi edebiyatı*. Yüksek lisans tezi, (İstanbul Gelişim Üniversitesi).

UÇKAN ÇAKIR, M., ŞENGÜL, S., & PARMAKSIZOĞLU, E. (2020). Sinema perdesinde gastronomi görüntüsü: Yemeğin sosyolojik yansımaları, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3173-3191.

WOOLF, VIRGINIA. *Deniz Feneri* (Çev. NACIYE AKSEKI ÖNCÜL). Türkiye: İletişim Yayınları, 2013.

WOOLF, VIRGINIA. *Mrs. Dalloway* (Çev. İLKNUR ÖZDEMİR). Türkiye: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2019.